

Statsministerens tale på "Folk og Forsvars"
årsmöte 26. februar 1952.

Det lå mange store oppgaver foran oss da vi i 1945 skulle ta opp fredens arbeide igjen etter mange års krig. - Landet var hærtatt og ödelagt. Det gjaldt om hurtigst mulig å bygge det opp igjen. Men krigens erfaringer hadde vist oss at like viktig som det er å bygge opp landet sosialt og kulturelt, like viktig er det å trygge de verdier som skapes. -Forsvaret hos oss gir ikke uttrykk for noen angrepstilvilje. Det er uttrykk for et lite folks vilje til å trygge sin frihet. Det er ikke bare grenselinjer vi vil forsvare, men en livsform og en frihet som vi ikke for noen pris vil miste. Dette grunnlaget er det som gir oss den store

- 2 -

moralske styrke i arbeidet for å bygge opp vårt forsvar.

Det var under ytterst vanskelige forhold vi tok fatt på arbeidet med å bygge opp forsvaret igjen. Våre militæretablissementer var gamle og uhensiktsmessige. Og de fleste av dem var bare bygget til sommerbruk. Vi hadde stor mangel på militært materiell. Vi hadde meget få folk som kunne mestre instruksjonsarbeidet i den militære oppövingen.

Ser vi på resultatene som er nådd, kan vi trygt slå fast at det i årene som er gått er ytet en meget stor innsats. Både av de militære myndigheter og av sivile som frivillig har vært med på å yte sitt til gjenreisingen og nyoppbyggingen av vårt forsvar.

De våpen vi hadde til disposisjon var for en stor del umoderne og uhensiktsmessige. En del fikk vi igjen av det vi hadde för krigen, en del fikk vi fra

England og Sverige og en del overtok vi etter tyskerne. En kan si om det meste av dette materiell at det måtte gjennomgå en hel fornyelsesprosess for å bli virkelig brukbart. Vi har nå gjennomført denne oppgaven. Vårt militære materiell er ved dette arbeide økt i verdi med mange hundrede millioner kroner. Kanskje nærmere en milliard.

I de siste år har vi også fått nytt teknisk første-classes materiell. Og tilførselene vil fortsette under Atlanterhavspaktens oppbyggingsprogram. Etter hvert som våre feltavdelinger blir fullt utstyrt med de nye våpen kan alt det materiell som tidligere ble brukt overføres til Heimevernet. Heimevernet vil da få en enda større militær betydning enn vi hadde regnet med.

Ved det oppøvningsarbeid som har vært drevet delvis i Norge og delvis i Tysklandsbrigaden er det i løpet av årene etter krigen utdannet ca. 6.500 som befal og ca. 116.000 som menige. ~~Nå~~ Teknisk utdanning er ~~gitt~~ gitt ~~oppstilling~~ til ca. 1.100 befal og ca. 20.000 menige.

På grunn av den spente internasjonale situasjon har vi måttet øke tempoet i oppbyggingen av forsvaret i forhold til det som var regnet med ved krigens slutt og det som var reknet med av den store Forsvarskommissionen som leverte sin innstilling i 1949. Og vi har også måttet øke vårt stående beredskap.

Men rammen for det forsvar vi bygger opp er ikke vesentlig forandret. Vi har regnet med at vi skal bygge opp styrker som for Hærens vedkommende svarer til en feltstyrke på ca. 4 divisjoner ved mobilisering. For Luftforsvaret har målet vært 11 flyskvadroner. For Marinen innebar Forsvarskommisjonens program en utvidelse med 2 eskortejagere av "Hunt"-klassen, 2- 5 Sleipner-jagere, 11 motortorpedobåter, 3 mineleggere og 7 minesveipere. For kystforsvaret har en tatt sikte på å bygge ut festningene i syd og nord.

Programmet for det stående beredskap har tatt sikte på at styrker på landjorden, inklusiv luftvernartilleri og kystartilleri samlet skulle svare til en størrelse

på omtrent 1 divisjon. Flyvåpnet skulle ta sikte på å holde alle sine flyeskvadroner og Marinen skulle ha en relativt stor fartøystyrke utrustet.

Selv om dette er forholdsvis beskjedne mål krever det likevel mannskapsstyrker som er betydelig større enn de vi tidligere har hatt stående i beredskap. Det er en av hovedårsakene til at vi har gått til forlenget øvingstid og forlengede repetisjonsøvinger. Etter det forslag som den norske regjering har lagt fram vil en kunne gå over til 18 måneders tjeneste for landstridskreftene fra sommeren eller høsten 1953, mens en for Marinen og Flyvåpnet regner med å kunne gå over til denne tjenestetid fra juli 1952.

- 4 -

De direkte økonomiske løft vi tar for forsvaret er nok tunge, men likevel er det den ungdom som i lenger tid må være borte fra sitt arbeid eller sin utdanning som tar det tyngste tak. Vår ungdom står her i samme stilling som ungdommen i alle andre land. Den bør ta denne tjenesten i bevissthet om at de gjør det for å sikre verdier som er skapt av generasjoner i landet vårt. Vi vet at alt vårt sosiale og kulturelle arbeid vil være til fånyttens hvis en fremmed krigsmaskin skulle rulle inn over landet.

Vi kan i dag trygt slå fast at vi har et sterkere og mere hensiktsmessig forsvar enn noen gang tidligere. Men med den utvikling vi har hatt gir likevel et isolert

-8-

nasjonalt forsvar ikke en tilstrekkelig grad av sikkerhet. Med den tekniske utvikling vi har hatt og de følger det har for krigføringen er det ikke teknisk og produksjonsmessig mulig for noe enkelt lite eller middelstort land å bygge opp en forsvarsstyrke som kan telle avgjørende med i et militært oppgjør.

Ved krigens slutt trodde vi alle at FN skulle kunne gi oss den tilstrekkelige grad av sikkerhet. Men motsetningene mellom de kommuniststyrte land og demokratiene utviklet seg slik at det ikke var mulig å gjøre FN til en effektiv sikkerhetsorganisasjon - i et hvert fall på kort sikt.

Mens demokratiene i de første årene etter krigen sendte sine soldater hjem og innstilte hele sin virksomhet på det fredelige oppbyggingsarbeide utvidet de kommuniststyrte land sitt maktonråde i høy grad.

Vi må ikke glemme dette utgangspunkt når vi i dag vurderer og diskuterer Atlanterhavspakten.

Den vestlige verden begynte sine forhandlinger om å bygge opp et fellesforsvar først i en Vestunion og senere i Atlanterhavspakten. Den 4. april 1949 gikk 12 land gjennom Atlanterhavspakten inn i et forpliktende forsvarssamarbeid. Formålet har aldri vært og må aldri bli å føre noen angrepskrig. Hensikten er å skape fred ved styrke. A-paktsamarbeidet tar sikte på å skape så stor militær styrke at den som helhet kan overbevise en eventuell angriper om at han ville være best tjent

med å løse internasjonale motsetninger gjennom fredelige forhandlinger. Den styrke vi bygger opp må være stor nok til at det ikke lønner seg for noen å angripe oss.

Det er for å løse Norges sikkerhetsproblemer vi er blitt med i Atlanterhavspakten. Vi tror ikke dette kan løses tilfredsstillende bare ved å bygge opp et nasjonalt forsvar. Vi tror heller ikke at Skandinavia er stor nok enhet og heller ikke de vesteuropeiske land alene. Vi tror at vårt sikkerhetsproblem bare kan løses i et forbund hvor også Amerikas forente stater er med.

Vi fikk en avspenning etter at Atlanterhavspakten ble besluttet dannet. Det førte vel også i noen grad til at forsvarsarbeidet i Vesten slakket av. Ser en på utviklingen i de 12 land i første halvdel av 1950 vil en

oppdage at den i høy grad er preget av sivil gjenreis-
ing. Men med angrepet på Sør-Korea i juni 1950 fikk
vi igjen et skudd for baugen. Med besluttsomhet ble
arbeidet tatt opp for å stoppe angriperen. Beredskaps-
arbeidet i alle land kom inn i et raskere tempo.

En kan innvende at det innenfor det forsvarssam-
arbeide vi er med i, finnes andre land hvis indre
forhold kanskje ikke tiltaler oss. Men la oss holde
fast ved at vi ikke er gått inn i dette samarbeidet for
å solidarisere oss med de andre lands indre politikk.
Vi er gått sammen fordi alle disse land er enige om en
grunnleggende ting, nemlig at de vil være med på å
stoppe en hver angriper. Dette faktum har skapt større
trygghetsfølelse i alle Atlanterhavspaktens land.

Når Norge har besluttet seg til å delta i dette
sikkerhetssystem som bygger på solidaritet mellom
landene, er det klart at vi dermed også må yte vår
del av den felles innsats. Det er store beløp sett
i relasjon til hva vi tidligere har ofret for vår
sikkerhet. Men beløpene er ikke avskrekkende når en
ser dem i forhold til hva andre har gjort og gjør.
Enkelte land har måttet yte fra 16 til 17 % av sin
nasjonalinntekt til forsvarsformål, mens vi i de
siste årene ~~har~~ har brukt omlag 3 %. Etter det nye
forsvarsprogram kommer vi opp i 5 til 6 %. Sverige
som står utenfor Atlanterhavspakten er oppe i et noe
høyere tall. Trass i den sterke forsvarsoppbyggingen
i Sverige under krigen bruker landet i neste budsjett-
år 2,2 milliarder kroner til forsvaret, mens vårt

program ligger på noe over 900 millioner kroner.

Men det ville være en feil å trekke den slutning av disse tall at vi ikke har tatt vår del av de felles byrder. For å bedømme et folks virkelige ofre må en også se på størrelsen av nasjonalinntekten i de forskjellige land. Og under denne synsvinkel tror jeg en kan si at Norge yter en rimelig del for å sikre og trygge landet. Hverken mer eller mindre.

Vi står i dag midt oppe i en treårsperiode for oppbyggingen av vårt forsvar. For vårt lands vedkommende er en for treårsperioden kommet fram til et belöp på 3.400 millioner. Det forutsetter en hjelp utefra på 650 mill.kr. slik at Norges utgifter blir

2.750 millioner. Det er klart at et slikt belöp er en belastning på vår økonomi. Men dog likevel ikke større enn at vi med en rimelig stigning i produksjonen vil kunne holde de nåværende høye investeringer og dessuten öke forbruket noe.

Det er nå i første rekke kvaliteten av vårt forsvar som skal bedres. Det trengs ~~en~~ vesentlig ^{her} ~~utvikling~~ instruktörer slik at tjenestetiden kan bli så godt nyttet som mulig. En har regnet med å öke det faste personell fra 9.000 til 16.000. Vi må bygge tilfredsstillende forlegninger og vi må foreta en vesentlig utbedring av vårt kommunikasjonsnett. Her vil mange av de

oppgaver som skal løses falle i tråd med ~~de~~ sivile krav som lenge har stått på dagsordenen.

I det nye programmet som legges opp regner en med at det til utbygging av kommunikasjoner ~~er~~^{er} stor sivil interesse vil gå med ca. 100 millioner kroner. Til utbygging av telekommunikasjoner ca. 60 millioner og til flyplasser av vesentlig sivil interesse 100 millioner kroner. Til boliger er regnet med 50 millioner kroner. Det gir tilsammen 310 millioner kroner.

Til det kommer så beredskapsforsyninger som drivstoff, reservemateriell, sanitetsmaterieill o.s.v. til 60 mill. og snöryddingsmaterieill, brannslukningsmaterieill, redskaper og verktöy til 50 millioner kroner.

Som en vil se er det ganske store belöp av forsvarsprogrammet for treårsperioden som vil være av stor sivil betydning. Men utgangspunktet for disse

vurderinger er selvfølgelig i første rekke å öke beredskapen. Her faller nemlig de militære og sivile interesser sammen.

Når det er spørsmål om å bygge opp et lands forsvar er det ikke bare den militære side en må ha i tankene. Forholdene i landet må være slik at folket forstår at det har noe å forsvare. Både den sosiale og kulturelle stand ~~er~~^{er} spiller her en dominerende rolle. Et av de gledelige trekk i demokratiens forsvarssamarbeid er derfor dette at det er lagt stor vekt på den økonomiske oppbyggingen og på å skape så rettferdige økonomiske og sosiale forhold som mulig. Det er en kjennsgjerning at skal vårt forsvar bli effektivt må det ha den største tillit i folket. Militaristisk og sjävenistisk propaganda har derfor ingen plass hos oss.

Forsvaret er uttrykk for viljen til å bevare det vi skaper. Derfor må også den følelsesmessige appell ligge i de samfunnsmessige verdier som vi holder høyt og som vi vil sikre for kommende slektsledd. Det var for å gi folket kjennskap til vårt forsvar at organisasjonen "Folk og Forsvar" ble dannet. Forsvarskommissionen understreket også den store betydning det ville ha å skape en sentralorganisasjon med den oppgave å legge opp et bredt opplysningsarbeide om forsvaret.

Med stor interesse har jeg lest den første beretning som organisasjonen har lagt fram. La meg særlig nevne de mange kontaktkonferanser som er holdt hvor lærere, ledere av ungdomsorganisasjonen og folk fra fagorganisasjonen er kommet sammen med representanter for de militære myndigheter for å drøfte problemer av interesse for forsvaret.

Jeg tror det har vært av stor verdi at det på disse konferanser ved siden av det rent militære opplysningsarbeidet ble tatt opp problemer som "Utnyttelse av tjenestetiden" og "Forholdet mellom mening og befal". På denne måten kan sikkert mange misforståelser ryddes av vegen og grunnlaget for den sterkeste mulige tillit til forsvaret legges til rette.

Jeg er overbevist om at "Folk og Forsvar" vil bli et viktig ledd i arbeidet for å skape en sunn forsvarsvilje blant alle lag av befolkningen. Organisasjonen vil med det gi et stort bidrag til å skape den sikkerhet og trygghet som er av så vesentlig betydning for vårt lands fremtid.